

Justitiedepartementet
Enheten för migrationsrätt
(L7)

Vår referens/dnr:
2024-203

Er referens/dnr:
Ju2024/02513

2025-03-21

Remissvar

Svenskt Näringsliv har fått tillfälle att lämna ett remissvar avseende departementspromemorian Bättre migrationsrättsliga regler för forskar och studenter (Ds 2024:31). Svaret är gemensamt framtaget av Svenskt Näringsliv och dess medlemsorganisationer.

Sammanfattning

Svenskt Näringsliv anser att flertalet av förslagen i promemorian kommer att bidra till att stärka Sverige som kunskaps- och forskningsnation samt skapa bättre förutsättningar för svenska företag att attrahera, rekrytera och behålla internationell kompetens.

- Svenskt Näringsliv tillstyrker förslagen om att doktorander kan beviljas uppehållstillstånd för forskning, att kravet på försörjning vid permanent uppehållstillstånd förtydligas och att det kan uppfyllas även vid viss annan finansiering än inkomst från anställning samt att tillståndstiden ändras till tre år.
- Svenskt Näringsliv anser emellertid att även arbetskraftsinvandrare ska omfattas av förslaget om att kunna beviljas permanent uppehållstillstånd efter en sammanhängande period av tre år.
- Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget om att kunna återkalla ett tidsbegränsat uppehållstillstånd vid en ansökan om permanent uppehållstillstånd. Vi delar även utredningens bedömning om att innehavare av EU-blåkort, ICT-tillstånd och tillstånd för säsongarbete ska omfattas.
- Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget om att det införs längre uppehållstillstånd upp till 18 månader efter slutförd forskning eller slutförda studier på forskarnivå.
- Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget om en utökad möjlighet för doktorander och forskare att kunna ansöka om en nationell visering för att underlätta inresa i Sverige.
- Till skillnad mot vad som föreslås i promemorian anser Svenskt Näringsliv att möjlighet för visering vid resor av viss privat karaktär även bör omfatta arbetskraftsinvandrare.
- Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget om att införa ytterligare möjligheter att byta uppehållstillstånd efter inresa.

- Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget om att personer med ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i enlighet med massflyktsdirektivet ska kunna byta tillståndsgrund.
- Svenskt Näringsliv avstryker förslaget om att begränsa studenter från att arbeta mer än 15 timmar i veckan. Vi anser att förslaget om skärpta krav på godtagbara framsteg i studierna är en tillräckligt ingripande åtgärd.
- Svenskt Näringsliv anser att regeringen skyndsamt bör ta fram en nationell strategi för att skapa bättre förutsättningar för svenska företag att kunna attrahera, rekrytera och behålla internationell kompetens.

Allmänna synpunkter

Svenskt Näringsliv välkomnar förslagen i promemorian som kommer att underlätta för svenska företag att attrahera, rekrytera och behålla doktorander och forskare från tredje land. Sverige är och har varit en framgångsrik kunskapsnation med ett näringsliv som är tätt förknippat med akademien. Vi har bland världens starkaste humankapital och är världens näst mest innovativa land med stora investeringar i såväl utbildning som forskning och utveckling (FoU).

Det finns i dag ett stort behov av kompetens på alla nivåer inom såväl näringslivet som akademien. Bland annat är bristen på forskare i näringslivet tilltagande. Vikten av hög utbildningsnivå och excellent forskning är tydlig för exempelvis den snabba klimatomställning som nu sker. Utvecklingen går så snabbt att den doktorand som tillbringar ett år i ett forskningsprojekt kan vara ledande i Sverige i ämnet.

När den inhemska arbetskraften inte kan möta företagens behov söker sig många företag utanför Europa. De flesta av EU:s medlemsländer står inför samma demografiska utmaningar och en omfattande arbetskraftsbrist. För att möta det inhemska behovet och klara den internationella konkurrensen om kompetens, genomför många länder reformer med syfte att underlätta internationell rekrytering. För att inte hamna efter och kunna konkurrera på en global marknad måste Sverige bli mer attraktivt för kompetens och talang från hela världen. Det är därför av stor vikt för svensk tillväxt att möjligheten att kunna rekrytera, attrahera och behålla arbetskraft från länder utanför EU förbättras.

Svenskt Näringsliv stödjer regeringens ambition om att locka fler tredjelandsmedborgare inom högkvalificerade yrken till Sverige. Men att höja lönegolvet till 100 procent av medianlönen kommer avsevärt att försvåra företagens rekrytering av forskare och studenter. Under 2024 utgjordes ungefär var tredje arbetstillstånd inom intervallet 80–100 procent av medianlönen av yrken med krav på högskolekompetens eller fördjupad högskolekompetens.¹ Detta innebär att ett lönegolv i nivå med medianlön inte bara drabbar så kallade låg- och mellankvalificerad arbetskraft. Även yrkeskategorier med krav på högskolekompetens drabbas.

Särskilda synpunkter på förslagen

Doktorander ska kunna beviljas uppehållstillstånd för forskning

Svenskt Näringsliv bedömer att möjligheten att kunna beviljas uppehållstillstånd för forskning kommer att skapa bättre förutsättningarna för Sverige och svenska företag att attrahera och behålla viktig kompetens. Det finns ett flertal fördelar för doktorander att behandlas som

¹ Svenskt Näringsliv, Lägre välstånd vid ett höjt lönekrav – effekten av minskad arbetskraftsinvandring, februari 2025.

forskare istället för student. Bland annat är Migrationsverkets handläggningstider för ansökningar om uppehållstillstånd för forskning kortare än handläggningstiden för studenter. Dessutom är det lättare för forskare att röra på sig inom EU.

Förtydliga försörjningskravet för permanent uppehållstillstånd

Svenskt Näringsliv välkomnar förslagen i promemorian avseende försörjningskravet. Vi anser i likhet med utredningen att det finns flera fördelar med att försörjningskravet förtydligas i förordning istället för att fortsatt överlämnas till rättstillämpningen. Ett tydligt och förutsebart regelverk är en grundförutsättning för företagens möjligheter att våga rekrytera och behålla internationell kompetens.

Kravet på försörjning bör kunna uppfyllas även vid viss annan finansiering än inkomst från anställning

Svenskt Näringsliv instämmer i behovet av att stipendier bör kunna uppfylla kravet på tillfällig försörjningsförmåga. Det faktum att Migrationsverket inte har beaktat stipendier vid bedömning av försörjning har lett till att viktig nyckelkompetens har tvingats lämna Sverige. I sammanhanget är det även värt att poängtera att Sverige parallellt bör fortsätta verka för ett stipendieprogram för att locka internationella studenter av hög nivå till Sverige.

Ny grund för att bevilja permanent uppehållstillstånd

Möjligheten att kunna beviljas ett permanent uppehållstillstånd redan efter tre år kan vara en avgörande faktor vid val av land att forska eller arbeta i. Förslaget kommer även att skapa en ökad förutsebarhet och möjligheten att göra en framtida planering för företagen vid rekrytering av utländsk kompetens till Sverige.

För att locka efterfrågad internationell kompetens till Sverige, anser Svenskt Näringsliv att möjligheten att kunna beviljas permanent uppehållstillstånd efter tre år bör utsträckas till att även omfatta arbetskraftsinvandrare där forskare och doktorander anställda inom näringslivet ingår. De skäl som anges i promemorian för att införa en ny grund för uppehållstillstånd, bland annat ökad trygghet och anknytning till arbetsmarknaden, är lika relevanta för en individ som arbetar i Sverige. Det är viktigt att regelverket hålls samman och så långt som möjligt undviker allt för många särregleringar. Ambitionen bör vara att skapa ett enhetligt regelverk så långt som möjligt.

Återkallelse av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd till förmån för ett permanent uppehållstillstånd

För att förslagen om lättnader kring möjligheten till permanent uppehållstillstånd ska få förväntad effekt bedömer Svenskt Näringsliv att det är nödvändigt att införa en möjlighet att kunna begära om att återkalla ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i samband med en ansökan och beviljas ett permanent uppehållstillstånd.

Längre uppehållstillstånd efter slutförd forskning eller slutförda studier på forskarnivå

Svenskt Näringsliv stödjer promemorians förslag om möjligheten att bevilja uppehållstillstånd upp till 18 månader. Rekryteringsprocesser kan dra ut på tiden och företagens möjlighet att hitta rätt kompetens kommer att förbättras med förslaget.

Längre uppehållstillstånd på 18 månader om man tar examen inom efterfrågade yrken på högre nivå

Möjligheten till att bevilja uppehållstillstånd efter slutförd forskning eller slutförda studier på forskarnivå bör även avse studenter som tar examen inom efterfrågade yrken på högre nivå,

till exempel mastersprogram för ingenjörer. Såsom utredningen lyfter fram är även andra studenter än studenter på forskarnivå i regel eftertraktade personer på arbetsmarknaden som bör uppmuntras att stanna i Sverige och som kan behöva viss tid för att etablera sig i landet. Det råder till exempel stor brist på IT-specialister i Sverige och i likhet med de bakomliggande syftena till att möjliggöra för längre uppehållstillstånd efter slutförd forskning och skapa bättre förutsättningar för att behålla forskare möjliggör en sådan utvidgning för svenska företag att attrahera, rekrytera och behålla internationell kompetens och stärka Sverige i den globala konkurrensen om begåvningar.

Möjligheter till nationell visering i vissa fall

Svenskt Näringsliv välkomnar att det föreslås en utökad möjlighet att kunna ansöka om en nationell visering för att underlätta inresa i Sverige efter en utlandsresa.

Till skillnad mot vad som anges i promemorian anser Svenskt Näringsliv att möjligheter för visering bör utökas och även innefatta resor av viss privat karaktär för arbetskraftsinvandrare. De allra flesta arbetskraftsinvandrare finns inom yrken som anses vara hög- eller mellankvalificerade. Denna kompetens är viktig för svenska företags konkurrenskraft. Eftersom Svenskt Näringslivs medlemsföretag ofta lyfter fram problematiken vid resor under förlängningsprocessen eller byte av tillståndsgrund som ett hinder att behålla arbetskraft är det av största vikt att även arbetskraftsinvandrare omfattas av förslaget.

Fler möjligheter till byte av uppehållstillstånd efter inresa

Svenskt Näringsliv instämmer i behovet av ytterligare undantagsbestämmelser för att kunna byta tillståndstyper utan att behöva lämna landet. Vikten av att införa en mer allmän regel vid synnerliga skäl är särskilt viktigt för att undvika orimliga och oförutsedda situationer.

Särskilt om utlänningar som har beviljats skydd enligt det s.k. massflyktsdirektivet

Svenskt Näringsliv välkomnar förslaget som innebär att personer som befinner sig i Sverige i enlighet med massflyktsdirektivet ska kunna byta tillståndsgrund utan att behöva lämna landet. En sådan ordning kommer skapa bättre förutsättningar för företag att våga rekrytera och behålla viktiga medarbetare.

Åtgärder i syfte att minska risken för att uppehållstillstånd för studier missbrukas

Det är högst angeläget att studenter från tredje land inte missbrukar regelverket och kommer till Sverige av andra orsaker än för att studera. Riksrevisionens granskning av utbildningssystemet för tredjelandsstudenter (RiR 2024:21) visar dock att studenterna presterar väl och utgör en viktig rekryteringsbas för forskning och arbete i Sverige. Riksrevisionen finner inget tydligt stöd för att det förekommer ett omfattande missbruk av uppehållstillstånd för studier.

Svenskt Näringsliv anser därför att förslaget om att begränsa möjligheten till arbete till högst 15 timmar i veckan för denna grupp är alldeles för ingripande åtgärd som dessutom riskerar att få motsatt effekt. Förslaget blir ineffektivt och slår tillbaka mot hela gruppen studenter. Om ambitionen är att få fler utländska studenter att stanna kvar i Sverige efter examen i syfte att arbeta eller forska bör de under studietiden ges möjlighet att skapa kontakter och påbörja en etablering på svensk arbetsmarknad.

Att skärpa kraven på godtagbara steg i studierna anser Svenskt Näringsliv vara en tillräcklig ingripande åtgärd för att komma åt de tredjelandsmedborgare som missbrukar regelverket.

Sverige behöver en nationell strategi för talangattraktion

Svenska företag har svårt att attrahera, rekrytera och behålla arbetskraft med internationell kompetens. Svårigheterna är i vissa fall så stora att företagen undviker att rekrytera. Svenskt Näringsliv har i rapporten "Företagens behov av internationell kompetens – så vinner Sverige kampen om talangerna" (februari 2023) lyft fram de största utmaningarna för svenska företag vid rekrytering av arbetskraftsinvandrare. En del av utmaningarna handlar om regeländringar men det finns ett flertal andra utmaningar som behöver omhändertas. Det handlar bland annat om bostadsbrist, bristande tillgång på internationella skolor och ökade insatser för medföljande. Vidare har vi i rapporten "Nationell strategi för att attrahera internationell kompetens" (juli 2024) presenterat ett antal förslag på åtgärder som regeringen behöver vidta för en aktiv och tydlig styrning och ledning i likhet med andra länder som konkurrerar om samma kompetens.

Svenskt Näringsliv välkomnar att regeringen har påbörjat ett arbete som syftar till att öka Sveriges attraktionskraft. För att arbetet ska göra väsentlig skillnad för företagens internationella rekrytering behövs ytterligare och mer ambitiösa åtgärder. Svenskt Näringsliv anser därför att regeringen skyndsamt bör ta fram en nationell strategi i syfte att skapa bättre förutsättningar för svenska företag att kunna attrahera, rekrytera och behålla internationell kompetens.

Maria Bernhardsen
Avdelningschef Kompetensförsörjning

Amelie Berg
Expert Kompetensförsörjning